

נחמד למקרא

לעילוי נשמת
האישה הצדקנית
מרת עליזה בת מזל טוב ע"ה
למשפחת מלכא

פנינים מתוך הספר 'נחמד למקרא' העתיד לצאת לאור בעז"ה | פרשת נעבים

"גִּפְרִית וּמְלוּז עִרְפָּה כָּל ארְצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמָח וְלֹא יִעֲלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כַּמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִשְׁמַח בָּהּ אִישׁ וְלֹא יִשְׂמַח בָּהּ אִישׁ הַפֶּךְ ה' בְּאִפּוֹ וּבְזִמְתוֹ" (כט, כב)

הנה, מה שנאמר "ולא תצמח", היינו מאליה, דברים שגדלים גם בלי זריעה, דאם "לא תזרע", ודאי ש"לא תצמח". וכ"כ ב"אילת השחר" (כאן). ד"לא תצמח", היינו אפילו ספיחין העולים מעצמם.

אך צ"ב, מהו "ולא יעלה בה כל עשב", הלא זה כלול לכאורה ב"לא תצמח".

ואפשר, ד"לא תצמח" היינו פירות וירקות וכדו', דברים של אכילה הגדלים מאליהם [ע"י נפילת הפרי או הזרע], "ולא יעלה בה כל עשב" היינו שתהיה הארץ שוממה וריקנית, שאפילו עשבים סתם לא יעלו בה, וזהו הדמיון למהפכת סדום ועמורה אדמה וצביים.

"והביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך" (ל, ה)

יש להעיר, מאחר דכתיב "אשר ירשו אבותיך", מהו שהוסף הכתוב "וירשתה", הלא ירושה אין לה הפסק, וא"כ שתי פעמים "ירוש" למה לי (עי' יבמות פב:).

ונראה לבאר, עפ"מ כ"רש"י (בראשית טו, יט) "את הקיני. עשר אומות יש כאן, ולא נתן להם אלא שבעה גוים, והשלשה אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי קדמוני, עתידים להיות ירושה לעתיד, שנאמר (ישעיה יא, יד) אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם". עי' עוד, ברש"י לעיל ב, ה. - יח, א ושפת"ח אות צ. - יט, ח ושפת"ח אות מ.

וכ"ה ב"בראשית רבה" (מד, כג) "אבל לימות המשיח יחזרו ויהיו לישראל, כדי לקיים מאמרו של הקב"ה, אבל עכשיו שבעה נתן להם, שנאמר (דברים ז, א) שבעה גוים רבים ועצומים ממך". וכן איתא ב"ירושלמי" (קידושין פ"א), אבותיך ירשו ארץ ז' עממין, ואתם עתידים לירש ארץ י' עממין.

מבואר, שלעתיד לבוא יקבלו עם ישראל גם את ארץ קיני קניזי וקדמוני, ג' עמים שלא קיבלו בתחילה, וזהו שנאמר "וירשתה" - ירושה חדשה של עוד ג' עמים.

סוף

וכה"ג יש לרמוז בקרא (בראשית כו, ג) "כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל, והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך", דהנה תיבות "את כל" עולות בגימטריא קטנה עשר, רמו, שירשו עם ישראל לעתיד ארץ של י' עמים. וכן יש לרמוז זאת, בתיבת "האל" דלא כתיב "האלה", ד"האל" עולה בגימטריא קטנה תשע, ועם הכולל הרי עשר.

"לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו אשר ה' אלוקיך כרת עמך היום" (כט, יא)

"לעבדך בצניות. לך העצרה, כך היו כורתי צניות עושין, מחילה מלאן ומחילה מלאן, ועוצרים צינתיים, כמו שפלאר (ירמיה לז, יח) העגל אשר כרתו לשנים ויעצרו צין צתרי".

יש לעיין, דהכא הביא רש"י ראיה מקרא בירמיה (לד, יח) "העגל אשר כרתו לשנים" וכו', ואילו בברית בין הבתרים (בראשית טו, י) הביא רש"י ראיה מקרא דלאחריו (פסוק יט), וז"ל: "ודרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה, כמה שנאמר להלן העוברים בין בתרי העגל (ירמיה לד, יט), אף כאן תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגורים" וכו'.

"כי אתם ידעתם את אשר ישלחו בארץ מצרים ואת אשר עברו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" (כט, טו-טז)

"כי אחס ידעתם וגו'. לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה, ושמה השיא לב אחד מכס אותו ללכת אחריהם, פן יש צכס וגו', לפיכך אני צריך להשזיעכם".

"ותראו את שקוליהם. על שם שהם מאוסים כשקלים".

"גלליהם. שמוסרחים ומאוסין כגלל".

הנה, אע"פ שהעבודה זרה מאוסה כשקצים וגללים, בכ"ז הוצרך הקב"ה להשביעם. רואים מכאן, את כוחו של היצר הרע, שאפילו דבר שהוא מאוס ומשוקץ ומסריח כגלל, מראה הוא זאת לאדם כדבר טוב ויפה, עד כדי כך שהוצרך הקב"ה להשביעם שלא יטעו אחר הע"ז, דוהוי דרכו של היצר הרע, שאף "את שקוציהם ואת גלליהם", מראה הוא כ"כסף וזהב אשר עמהם".

ובאמת, בדורות הראשונים היצר הרע של עבודה זרה היה גדול מאוד, עד שביטלוהו אנשי כנסת הגדולה (עי' יומא טז:). וכמו שאמר מנשה לרב אשי (סנהדרין קב:): "אי הוה התם, הוה נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי", ופרש"י (שם) "היית מגביה שפת חלוקך מבין רגליך, כדי שתהא קל לרוץ, והיית רץ לשם מפני יצר עבודת כוכבים שהיה שולט".

כע"ז מובא בספר "אוצרות התורה" (עמ' שכ) בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, שאע"פ שראו שהם מאוסים כשקצים וגללים, הוצרך הכתוב לומר (פסוק יז) "פן יש בכם איש או אשה וכו' אשר לבבו פנה היום מעם ה' אלוקיני ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם", כי ע"י ראיה רעה - "ותראו", עלולים להיות מושפעים לרעה ח"ו, אפילו שהדברים הרעים שרואים הם מאוסים ומוסרחים.

"לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו
וישמענו אתה ונעשנה" (ל, יב)

"לח צמנים הוא. שאלו היתה צמנים, היית נריך לעלות אחריה
וללמדה" (עירובין נה).

יש להעיר, דמלשון רש"י "היית צריך לעלות אחריה וללמדה",
משמע, שעל כל אדם ואדם היה מוטל לעלות לשמים ללמדה,
ואילו מלשון הכתוב "מי יעלה לנו" וכו', משמע, שישלחו אדם
שיעלה לשמים ללמדה לכולם, ולא שכל אחד ואחד יעלה
לשמים.

"ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדרות והשתחויות לאלהים
אזורים ועבדתם" (ל, יז)

"ואם יפנה לבבך. הרי הרע".

הנה, רש"י לא הזכיר ש"הרע" הוא מה שעובד עבודה זרה -
"ונדרות והשתחויות" וכו', אלא מה שלבבו פונה מעם ה'. לפי
שכבר בפניית הלב מעבודת ה' זה הרע, "כי הלב הוא העיקר"
("אבן עזרא"). דזה יביא אותו ממילא לשאר הדברים אף לעבוד
עבודה זרה.

כמש"כ ה"כלי יקר" (כאן), "ואם יפנה לבבך, שתפנה לבך לבטלה
ולא תעסוק כל הימים בעבודת האל יתברך, אז ונדרת, סופך
להיות מודח מכל וכל מן ה' והשתחויות לאלהים אחרים, כי
הבטלה מביאה לידי שיעמום, ותסיר לבבך מן ה', הגדתי לכם
היום וגו', לא תאריכון ימים וגו', והיינו שאמרו רז"ל (אבות פ"ג,
מ"ה) המפנה לבו לבטלה מתחייב בנפשו".

והנה, עי' ב"כלי יקר" (כאן) שכתב, דמה שנאמר "והיטבך והרבך
מאבתיך", אין פירושו יותר מאבותיך, שהרי בסמוך אמר (פסוק
ט) "כאשר שש על אבתיך", משמע לא יותר מהם, אלא "מאבתיך"
היינו בזכות אבותיך, שדבר זה נמשך לך מאבותיך, עיי"ש.

ולפי הנתבאר לעיל יש לומר, דזה גופיה קרא בא להשמיענו,
שאל תתמה איך "וירשתה" י' עממין, שזה יותר מאבותיך, משום
שמה ש"היטבך והרבך", זה גופיה "מאבתיך", שכבר עוד
לאברהם אבינו הובטח ארץ של י' עממין, ורק משום שחטאו לא
ניתן להם אלא ארץ ז' עממין [עי' רש"י לעיל (א, ז) ושפת"ח (שם,
אות ד)]. והאריך בזה ה"פרשת דרכים" (דרך הקודש, דרוש שני,
ד"ה ולא זו בלבד עשה לנו), וא"כ עכשיו שעושים רצונו של
מקום, שפיר יכולים לקבל בחזרה את מה שהובטח לאברהם
אבינו בתחילה.

ולפ"ז, הכי מתפרש קרא "והביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר ירשו
אבותיך" - כפשוטו ארץ ז' עממין, "וירשתה" - ירושה חדשה של
עוד ג' עממין, "והיטבך והרבך" - שמה שהוסיף לך ג' עממין,
"מאבתיך" - זה גופיה בא לך בזכות אבותיך הראשונים, שהובטח
להם ארץ י' עממין.

וב"העמק דבר" (כאן) כתב לבאר, משום שלעתיד לבוא תשתנה
חלוקת הארץ, ממה שנתחלקה בימי יהושע, והרי זה כירושה
אחרת, לכך כפל הכתוב - "וירשתה". וכ"כ ב"אילת השחר"
(ויקרא כה, כה), שמהפסוקים ביחזקאל (פרקים מז-מו) נראה,
שלעתיד לבוא תהיה חלוקה חדשה בארץ ישראל. וכן הביא (שם)
בשם ה"חזון איש" (שביעית סי' כא, סק"ב), שלא יחזירו השדות
לבעלים, משום שתהא חלוקה חדשה, עיי"ש.

שנה טובה - תהא שנת פריה בתורה

עצות איך לזכות בדין - [מתוך "אור יחזקאל" (שיחות אלול)]

- א. קבלת הרצון וההרגש שמתעורר בו בשעה זו, שאיפה עזה לבוא אל הקב"ה ולבקש מאתו - רצונינו לשוב בתשובה לפניך.
- ב. לבוא לראש השנה מתוך שברון לב, בהכרה שאין בו מאומה, ואין לו סיכוי לזכות בדין. דבאופן זה יקבלהו הקב"ה ברצון, כי בעת שבא בהכנעה וביראה, זוכה הוא לנשיאת חן בעיני השם יתברך.
- ג. לחטוף כל מה שביכולתו מתורה ויראת שמים לקראת ראש השנה, וע"י שירגיש עצמו כעני בפתח, יקבל תוספת חיזוק למחר ולחטוף מצוות ככל מה שיעלה בידו.
- ד. כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו (ראש השנה יז), דכל שאינו מדקדק למדוד מדה למצערם אותו, אף הקב"ה אינו מדקדק עמו על מעשיו, דבשעה שאדם שובר מדותיו וטבעו, כן הקב"ה שובר את משפטו.
- ה. יסוד היום הוא מלכות, על כן צריך להתחזק באמונה ב"אין עוד מלבדו" וכו', שהוא יסוד המלכיות.
- ו. לא להיות נפרד מן הציבור אלא חלק מן הכלל, ע"י שמייטיב לאחרים, ודואג ומשתדל לתקנת הרבים בין בגשמיות בין ברוחניות, וכן ע"י שמתפלל עבור כלל ישראל, נעשה כגוף אחד עם הרבים.
- ז. לקבל קבלה גמורה לעתיד, לתקן דרכיו ומעשיו.
- ח. ביום ראש השנה עצמו, להיזהר מאוד לא להיכשל בחטאים ומדות רעות, וכן להיזהר מכעס, וברואי שלא להיות בעל גאווה.
- ט. להשתדל לא להפריע לרבים בעת התפילה.
- י. טבע האדם שסובר, כי החיים מונחים לו באמתחתו ובטוח הוא בחייו, וצריך לעמול כדי להגיע להכרה שחייב הוא בבקשת החיים, והבקשה היא - "למענך אלוקים חיים", לבקש חיים שבהם תהא העבודה למענך, דהיינו חיים לעבודת השם יתברך.
- יא. שלא יעלה בדעתו מחשבת - "שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך", והעצה להתגבר על מחשבה זו, הוא התבוננות בגודל העונש ותוקפו עבור העבירות, ולעומת זאת רוב השכר הצפוי לצדיקים בעולם הבא, ועל כל זה יבוא במשפט בראש השנה.
- יב. לקבל על עצמו עבודת ללא סייג, קבלה מוחלטת לעשות רצון ה' ללא כל תנאי, ולכל הפחות שביום ראש השנה עצמו, להרגיש עבודתו ושעבוד בכל מעשיו, ולא לחוש הפקר ושחרור, אלא לכופ את עצמו לרצון הבורא יתברך.